

В сфері профілактики правопорушень по відношенню до неповнолітніх правоохоронцями виділялися наступні проблеми:

- брак інформації по проблемі торгівлі дітьми, втягнення дітей до найгірших форм дитячої праці та інших злочинів стосовно неповнолітніх;
- матеріально-технічне забезпечення;
- брак психологічних навичок роботи із потерпілими.

Можна зробити висновок, що для попередження торгівлі дітьми необхідно підвищити рівень обізнаності та знизити рівень вразливості населення, подолання попиту шляхом реалізації організаційних, дослідницьких, інформаційних, освітніх, правових, соціально-економічних та інших заходів. Тобто необхідно поглиблювати взаємодію та співпрацю компетентних органів державної влади з неурядовими організаціями з метою ефективного розслідування правопорушень, пов'язаних з торгівлею дітьми та іншими незаконними угодами щодо дітей, притягнення до відповідальності винних осіб і забезпечення незалежного захисту, допомоги та гарантії постраждалим особам.

Література

1. Торговля дітьми. Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Торговля_дітьми.
2. Торговля детьми: ООН обнародовала шокирующие цифры: <https://news.liga.net/society/news/torgovlya-detmi-oon-obnarodovala-shokiruyuschie-tsifry>.
3. Ковальчук Л.Г. Соціально-педагогічні умови профілактики торгівлі дітьми: Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальності 13.00.05 соціальна педагогіка. Київ, 2010. 22 с.
4. Конвенція про права дитини 20 листопада 1989 р. *Відомості Верховної Ради України*. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021.
5. Конституція України Закон України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
6. МОМ збрала фахівців для боротьби з торгівлею дітьми у Східній Європі. Режим доступу: <http://www.iom.org.ua/ua/mom-zibrala-fahivciv-dlya-borotby-z-torgivleyu-ditmy-u-shidniy-evropi>.

Байдуж Юлія Ігорівна

студентка юридичного факультету

Науковий керівник – д.ю.н., доцент Савіщенко В.М.

(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ СИСТЕМИ НАДАННЯ БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ

Надання *безоплатної правової допомоги* є нічим іншим як однією із найповажніших традицій юридичної спільноти, за допомогою якої вони реалізують на практиці право громадянина на захист, адже у процесі побудови громадянського суспільства в Україні свобода особи, права людини і громадянина, їх захист є однією із ключових проблем розвитку України та людства в цілому. Таким чином, саме запровадження інституту *безоплатної правової допомоги* стало дієвим інструментом у вигляді знань про свої права і можливості захистити їх.

Проблемні аспекти надання *безоплатної правової допомоги* досліджували такі вчені, як Захарченко Д.М. у статті «Проблеми функціонування інституту *безоплатної правової допомоги*», Іванова А. у статті «Недоліки Закону України «Про *безоплатну правову допомогу*», Гончаренко С.В. у статті «Проблеми надання *безоплатної правової допомоги*. Короткий огляд новітніх тенденцій», Москвич Л.М. у статті «Роль адвокатури в системі адміністрування *безоплатної вторинної правової допомоги в Україні*» та інші.

Безоплатна правова допомога – це правова допомога, що гарантується державою та повністю або частково надається за рахунок коштів Державного бюджету України, місцевих бюджетів та інших джерел. Відповідно до положень ЗУ «Про БПД» вона може бути як первинною так і вторинною [1].

Так, у ч.1 ст. 59 Конституції України вказано, що кожен має право на професійну правничу допомогу. У випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно. Кожен є вільним у виборі захисника своїх прав [2].

2 червня 2011 року Верховна Рада України ухвалила Закон України «Про *безоплатну правову*

допомогу» (далі – ЗУ «Про БПД»), однак остаточно система надання допомоги за рахунок держави була сформована лише в 2016 році, шляхом внесення змін до зазначеного правового акту. Метою ЗУ «Про БПД» є визначення змісту права на отримання безоплатної правової допомоги, порядку реалізації цього права, підстав та порядку надання безоплатної правової допомоги, державних гарантій безоплатної правової допомоги та інші питання, що стосуються надання безоплатної правової допомоги [1].

Так, на сьогоднішній час Закон України, який був покликаний захищати права громадян та, особливо, права соціально незахищених верств населення, став неефективним, бюрократичним та таким, що порушує, як права людини, так і професійні права та гарантії адвокатів. Тобто мета, з якою створювався зазначений Закон не відповідає меті, з якою його реалізують на практиці.

Так, у Звіті «Система безоплатної правової допомоги: поточні проблеми та рекомендації щодо її реформування» підготовленому Національною асоціацією адвокатів України у 2017 році, визначається, що одним з головних недоліків Закону «Про БПД» є те, що він не закріплює принцип вільного вибору особою захисника, що не відповідає статті 59 Конституції України, а також пункту «с» частини 3 статті 6 ЄКПЛ. Так, відповідно до статті 19 зазначеного Закону саме центр БПД приймає рішення про надання такої допомоги та призначає особи захисника. Таким чином, особу, щодо якої пред'явлене кримінальне обвинувачення і якій надається БПД, фактично позбавлено права на вільний вибір захисника, що не узгоджується з Конституцією України та ЄКПЛ.

Крім того, Закон безпосередньо сприяє дискримінації за матеріальною та майновою ознакою, що є порушенням статті 14 ЄКПЛ (заборона дискримінації), взятої в поєднанні зі статтею 6 § 3 (с). Особи, які мають фінансові ресурси, мають можливість вільно обрати собі адвоката за своїм вибором (тобто, укласти з ним угоду про надання правової допомоги), тоді як ті, хто таких ресурсів не має, не мають вибору та змушені погодитись на адвоката, який їм на свій вибір надасть (призначить) центр БПД. Водночас, до цього часу в Законі про БПД не встановлені критерії надання БПД малозабезпеченим громадянам та не встановлено часові рамки для перевірки матеріального стану особи, яка притягується до кримінальної відповідальності. У результаті така правова допомога, як правило, надається за бюджетні кошти кожному без винятку та без урахування його майнового стану [3, с. 15-17].

Окрім того, на нашу думку, проблемним також є питання співпраці центрів безоплатної правової допомоги з поліцією, адже часто зустрічається така проблема як несвоєчасне інформування адвокатів з центру безоплатної правової допомоги за фактом затримання в рамках кримінального чи адміністративного процесу та отримання свідчень до першої зустрічі з адвокатом і до оформлення статусу затриманого чи підозрюваного, що також часто зустрічається залучення «бюрократичних» адвокатів, які перш за все керуються матеріальною вигодою для себе, а не буквою Закону.

Всі зазначені аспекти загалом нівелюють не тільки положення ЗУ «Про БПД», але й Основного Закону – Конституції України.

Також, як зазначає Захарченко Д.М. до проблемних питань можна віднести й такі як: призначення слідчих дій без врахування часу на призначення адвоката та видачу доручення центром, оскільки дуже часто внаслідок таких помилок БПД не може бути надана взагалі або не повністю, через брак часу; винесення безпідставних постанов про заміну адвоката, тому що різносторонні втручання в адвокатську діяльність є порушеннями принципів та засад адвокатської діяльності; застосування п. 4 ст. 20 Закону України «Про безоплатну правову допомогу» як підстава для відмови в наданні БПД, надання БПД один раз не означає, що вдруге її наявність буде не важливою чи менш необхідною, адже у кожній справі наявні свої нюанси [4, с. 3].

Вважаємо також за необхідне звернути увагу на таке проблемне питання як розголошення адвокатської таємниці щодо клієнтів чи справ, коли вони надають певні документи посадовим особам системи БПД. Наприклад, задля надання винагороди адвокату, який надав безоплатну правову допомогу – центри БПД вимагають надання в якості доказів документів, які можуть містити адвокатську таємницю. В результаті, низка осіб з системи БПД отримують доступ до матеріалів, на які розповсюджується адвокатська таємниця.

Зазначене є неприпустимим у правовому суспільстві, де головним принципом визначено – верховенство права. Такі дії з боку центру БПД є порушенням не тільки професійних прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності, але й законодавства України та міжнародних стандартів.

Отже, на сьогоднішній час існує велика кількість проблем, які спотворюють інститут надання безоплатної правової допомоги як гаранту дотримання прав і свобод не тільки громадян України, які отримують безоплатну правову допомогу, але й адвокатів, які безпосередньо надають цю допомогу, що потенційно нівелює не тільки дотримання положень чинного законодавства, але й міжнародних стандартів, що є неприпустимим у демократичному, соціальному та правовому суспільстві.

Література

1. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02.06.2011 р.: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3460-17>.
2. Конституція України від 28.06.1996 р.: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#n4363>.
3. Звіт «Система безоплатної правової допомоги: поточні проблеми та рекомендації щодо її реформування» підготовленому Національною асоціацією адвокатів України у 2017 році: <http://unba.org.ua/assets/uploads/news/advocatura/2016-05-18.zvit.bpd.pdf>.
4. Захарченко Д.М. Проблеми функціонування інституту безоплатної правової допомоги: <http://naukam.triada.in.ua/index.php/konferentsiji/49-dev-yatnadtsyata-vseukrajinska-praktichno-piznavalna-internet-konferentsiya/441-problemi-funktsionuvannya-institutu-bezoplatnoji-pravovoji-dopomogi>.

Белова Анастасія Ігорівна

студентка юридичного факультету

Науковий керівник – к.ю.н., професор Тіщенко С.О.

(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

**РЕТРОСПЕКТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ:
ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ**

В правових відносинах одне з найвизначніших місць посідає конституційна відповідальність, яка є різновидом юридичної відповідальності. Головною метою конституційної відповідальності є встановлення та дотримання охорони Конституції України.

Проблемні питання конституційно-правової відповідальності досліджували такі вчені конституціоналісти, як: О. Краснікова, Л. Кривенко, О. Мельник, Л. Наливайко, О. Совгіря, О. Фрицький, А. Червяцова, Н. Шукліна та інші.

На думку Л. Наливайко, конституційно-правова відповідальність – це вид соціальної та юридичної відповідальності, який існує у сфері конституційно-правових відносин, передбачений нормами конституційного права і характеризується специфічним колом суб'єктів, механізмом реалізації, санкціями й полягає у примусовому перетерпіванні засобів впливу за протиправне діяння [1, с. 156].

Так, конституційно-правова відповідальність поєднує в собі декілька важливих аспектів, а саме: ретроспективний (негативний) та перспективний (позитивний).

Як зазначає П. Рабінович, позитивна відповідальність полягає в тому, що держава повинна створювати різноманітні умови, необхідні для здійснення прав і свобод людини. Ця відповідальність покликана сприяти правоздійсненню, полегшувати його [2, с. 24].

Ретроспективна юридична відповідальність – обов'язок правопорушника, закріплений у законі, перетерпіти з боку держави певні негативні наслідки, які ще мають назву санкцій, за вчинене ним діяння; специфічні правовідносини між державою і правопорушником, що характеризується засудженням протиправного діяння і суб'єкта правопорушення, накладанням на правопорушника обов'язку перетерпіти позбавлення і несприятливі наслідки особистого, майнового, організаційного характеру за вчинене правопорушення [3, с. 44].

Ретроспективна конституційно-правова відповідальність можлива лише у випадках делікту, коли має місце негативне відхилення у поведінці суб'єктів конституційно-правових відносин від вимог нормативно-правових актів.

Що стосується ознак ретроспективної відповідальності, то головними з них є: реакція держави на правопорушення є негативною; забезпечується державний примус; застосовується лише до суб'єктів, які винні у вчиненні конкретного правопорушення; до правопорушників застосовуються певні санкції, що мають особистий, організаційний чи майновий характер.

Щоб ґрунтовніше зрозуміти як саме впливає на особу відповідальність, потрібно детально розглянути безпосередньо ознаки відповідальності:

- а) відповідальність неподільно пов'язана з державним примусом, що визначає її якість;
- б) відповідальність – це не просто обов'язок «притерпіти», а саме примусовий обов'язок, що встановлюється безпосередньо;
- в) відповідальність носить характер компенсуючий чи покарання або ж характер відшкодування збитку;
- г) відповідальність є одним із видів державного примусу, він існує разом з мірами захисту